

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญสำหรับพลเมืองของอาเซียนเพื่อการเชื่อมโยงความรู้อย่างมากมาย ด้าน และพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ (2557, น.3) ได้กำหนดวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ให้อาเซียนมีวิสัยทัศน์สู่ภายนอก มีสันติสุข และมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในสิ่งแวดล้อมของประชาธิปไตยและอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนจากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลกต้องเผชิญกับความหลากหลายทั้งด้านสังคมและระบบเศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเป็นอย่างมาก ทำให้ต้องเร่งเตรียมพร้อมพัฒนาคนให้มีศักยภาพสูงขึ้น เพื่อให้สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประเทศชาติก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงและเท่าเทียมกัน โดยประเทศไทยได้มีเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือการเตรียมกำลังคนเพื่อความเข้มแข็งของชาติ ด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างกำลังคนในตลาดแรงงานคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับการเตรียมความพร้อม สำหรับการแข่งขันในตลาดแรงงาน ซึ่งเศรษฐกิจของชาติจะมั่นคงได้ ชาติต้องวางรากฐานคุณภาพของการศึกษาที่เด็กและเยาวชนจะได้รับ การแข่งขันทางเศรษฐกิจ ในปัจจุบันได้ผลักดันให้มี การตื่นตัวทางการจัดการศึกษา มีการแข่งขันสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา มีการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้นักเรียนมีศักยภาพในการแข่งขันสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2574) สำนักนายกรัฐมนตรี (2554, น.1-2) ได้เน้นถึงการพัฒนาทางการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องนำทางไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาของไทยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น การเป็นประชาคมอาเซียนของไทย ควรต้องบรรจุลงในการจัดการศึกษาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้พร้อมเป็นพลเมืองอาเซียน เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนจึงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษารั้งนี้โดยตรง เพราะการศึกษาค้นพื้นฐานเป็นรากฐาน

ในการต่อยอดไปสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถ ก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพร้อมที่จะเป็นแกนนำในการร่วมพัฒนาประชาคมอาเซียนในทุกๆ ด้าน ซึ่งคำว่า “ประชาคมอาเซียน” หมายถึง การรวมตัวกันของประเทศสมาชิก 10 ประเทศ คือ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไนดารุสซาลาม เวียดนาม ลาว พม่า และราชอาณาจักรกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิก ลำดับที่ 10 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542 โดยมีขอบเขตความร่วมมือซึ่งเปรียบเป็นเสาหลักสำคัญ คือ ด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน เพื่อสร้างความเจริญ มั่นคงของประชากร ทรัพยากร และเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียน ทั้งนี้ การเป็นประชาคมอาเซียนจะนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงาน การลงทุน การค้าขาย และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันมากขึ้น การศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประชาคมด้านอื่นๆ ให้มีความเข้มแข็ง (กรมอาเซียน, 2555, น.1-2)

จากการที่ประเทศไทยก้าวสู่สังคมอาเซียน ความต้องการเยาวชนไทยที่มีความพร้อมในการเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมอาเซียน มีสมรรถนะสำคัญในการดำเนินชีวิต สามารถติดต่อสื่อสารและอยู่ร่วมกัน ได้บนพื้นฐานความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน และเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพระดับมาตรฐานสากลเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของพลเมืองไทย และตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและตลาดโลก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของประชาคมอาเซียนและสังคมโลก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญทิพย์ ชินเศรษฐวงศ์ (2556, น.230-231) พบว่ายุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการศึกษายกระดับขึ้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย ประกอบด้วย

1) ส่งเสริมการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาชาติ เพื่อมุ่งสู่มาตรฐานการศึกษาในระดับชาติ ระดับอาเซียน และระดับสากล

2) ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ของการศึกษายกระดับขึ้นพื้นฐานทุกรูปแบบ ทุกระดับ สู่มาตรฐานสากล

3) ส่งเสริมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายกระดับขึ้นพื้นฐาน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษตามอัธยาศัย บนหลักการมีส่วนร่วมคือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ เพื่อขับเคลื่อนการศึกษายกระดับขึ้นพื้นฐานของประเทศไทยสู่อาเซียน ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2560-2564 ฉบับที่ 12 (สำนักงานกฤษฎีกา, 2559, น.2-6) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ มีความสามารถทางสติปัญญาและทางอารมณ์ที่เข้มแข็ง สามารถศึกษาหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

โดยการพัฒนาหลักสูตรและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน บูรณาการการเรียนรู้ให้มีความเชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในห้องเรียน และการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้มีความรู้เรื่องอาเซียนอย่างครบถ้วน รู้คุณค่าความเป็นไทย และความเป็นอาเซียน มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมได้ เพื่อก้าวสู่ การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์แบบ (กรมอาเซียน, 2552, น.145) ทั้งนี้คำว่า “พหุวัฒนธรรม” คือ วัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่า ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในทางธรรมชาติที่แตกต่างกัน การอยู่ร่วมกัน ของบุคคลที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งทัศนคติ ความเชื่อ ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลายของสังคม พหุวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่คนไทยควรเรียนรู้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การจัดการศึกษาใน สังคมพหุวัฒนธรรม ต้องเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ตลอดจนแนวคิดของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ให้นักเรียนมีความรู้สึกและประสบการณ์ เชิงบวกเป็น มิตร เคารพและนับถือบุคคลที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมและเชื้อชาติอื่นๆ ให้นักเรียนพัฒนาความรู้สึก ว่าพวกเขาและเราก็เป็นพลเมืองของโลกเช่นกัน นอกจากนี้ นักเรียนควรมีความภูมิใจใน ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของตน แม้ว่าวัฒนธรรมของตนจะแตกต่างจากวัฒนธรรมอื่นๆ เมื่อนักเรียนทุกวัฒนธรรมตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมซึ่งกันและกันแล้ว ก็จะอยู่ร่วมกัน ในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 1)

ในการนี้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นนักเรียนปีสุดท้ายของการศึกษาภาค บังคับ ควรได้รับการเตรียมตัวที่ดีที่สุดก่อนจบการศึกษา เพื่อที่จะปรับตัวเข้าสู่สังคม โดยการศึกษา เรื่องราวเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ทำความเข้าใจเรื่องของมนุษยชาติ ความเป็นนานาชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคมวิทยา หน้าที่พลเมือง ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และภาษา ซึ่งการสอนรายวิชาสังคมศึกษาสมัยใหม่นั้น ต้องสอนเพื่อการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และนวัตกรรม แนวคิดร่วมสมัยที่ควรนำมาใช้พัฒนาเด็กคือ ความเข้าใจเรื่องอาเซียนและการศึกษา เพื่อความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนัก วิชาการและมาตรฐานการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครองได้ร่วมกันกำหนดคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของเด็กไทยให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนว่า เด็กไทยควรมีความรู้ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ดังนั้นการเตรียมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้พร้อมทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและด้านเจตคติการรู้คุณค่ารักความเป็นไทยและความเป็นอาเซียน จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, น.2-7)

คุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและ

สถิติปัญญา ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2557, น.5-8) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดจุดเน้น ในข้อที่ 8 กล่าวว่า “นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society)” โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งมีการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียน และให้นำคู่มือหลักสูตรอาเซียน มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อผลักดันการดำเนินการด้านการศึกษาให้สอดคล้องต่อการเป็นประชาคมอาเซียน และพัฒนาเยาวชนไทยให้มีสมรรถนะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในประชาคมอาเซียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 (2557, น.25-30) ได้รายงานการนิเทศ กำกับติดตามการพัฒนาและผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นเนื้อหาอาเซียนอย่างต่อเนื่องโดยระบุว่า บริบทด้านภูมิศาสตร์และคนในชุมชนของโรงเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่ มีสถานที่ตั้งเป็นที่ราบสูง นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชนเผ่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงการเข้ามาของแรงงานต่างชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน นำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงาน ทน การค้าขาย และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันมากขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบจากการรับความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน ที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของนักเรียน ทำให้ขาดโอกาสและประสบการณ์ในการปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยด้านความรู้คุณค่าของความเป็นไทย การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยและอาเซียน ซึ่งความแตกต่างทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันของนักเรียน ทั้งนี้พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่จำนวน 1,232 คน เป็นนักเรียนต่างด้าวจำนวน 517 คน แยกเป็นนักเรียนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย จำนวน 67 คน และนักเรียนที่ย้ายติดตามผู้ปกครอง จำนวน 450 คน คิดเป็นร้อยละ 42 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมด สำหรับกรณีโรงเรียนบ้านหนองไคร้ ซึ่งเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนทั้งสิ้นในปี การศึกษา 2558 จำนวน 814 คน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มีจำนวน 457 คนคิดเป็นร้อยละ 56.17 ผู้ปกครองร้อยละ 55 มีอาชีพรับจ้างมีฐานะยากจน ซึ่งย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในหมู่บ้านประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป อยู่ตามแหล่งจ้างงานสถานประกอบการต่างๆ ซึ่งผู้ปกครองกลุ่มนี้มีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาของไทยน้อยมาก มีวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับรายงานการนิเทศ กำกับ ติดตาม การพัฒนาและผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นเนื้อหาอาเซียนอย่างต่อเนื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันของนักเรียน ส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพิ่มเติมอาเซียนศึกษา ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังขาดเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนหลายเรื่องที่มีความสำคัญต่อ

การเรียนรู้และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเมื่อนักเรียนจบการศึกษา จึงควรมีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

จากความสำคัญดังกล่าวพบว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนบรรลุผลตามจุดหมาย โดยที่หลักสูตรจะมีองค์ประกอบดังนี้ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย มาตรฐาน ตัวชี้วัด แผนการจัดการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และเกิดคุณลักษณะตามที่ต้องการ ซึ่งครูผู้สอนที่มีหลักสูตรก็สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ดังเช่น ชำรง บัวศรี (2542, น.8); Sowell (2000, p.3); ปญฺญ นันทวงศ์ และไพโรจน์ คิ้วพิเศษ (2543, น. 9); ขวลิต ชูคำแพง (2551, น.28-30); ฌนัท ธาตุทอง (2552, น.9); บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553, น. 13-14); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2552, น.28) และสุทธนุ ศรีไสย์ (2551, น.58-59) โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพของนักเรียนในแต่ละวัยแต่ละระดับการศึกษา การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน นักเรียนควรเรียนสาระการเรียนรู้อะไร มีเนื้อหาสาระมากน้อยเพียงใด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ครู ผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายต้องยึดถือหลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ ตามที่พึงประสงค์ส่งผลดีแก่สังคมและประเทศชาติ หลักสูตรที่ดีจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครองของประเทศ ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ อยู่เสมอ รวมถึงพัฒนาการของความคิดในด้าน “การศึกษาพหุวัฒนธรรม” (Multicultural Education) ว่ามีที่มาอย่างไรและภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง เพื่อศึกษาความพยายามในการจัดการศึกษาในแนวทางของการศึกษาพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย โดยใช้กรณีศึกษาเฉพาะพื้นที่ เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางเบื้องต้นในการพัฒนาการศึกษาพหุวัฒนธรรมทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ

จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีความสลับซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก จึงต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ ต้องเป็นไปตามหลักการพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง การยกร่างหลักสูตรการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลการใช้หลักสูตร และควรศึกษาข้อมูลและความจำเป็นพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรในหลายๆ ด้าน ดังเช่นนักการศึกษาหลายท่าน Smith Stanley and Shores (1957, p.102); Michael Crossman and Scott (1975, p.175) และ Bishop (1985, p.88) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการศึกษาความต้องการของสังคมเป็น

พื้นฐาน (socialized-approach) โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนโดยรอบด้านให้เหมาะสมกับนักเรียนและบริบทของโรงเรียนรวมถึงบริบทของครอบครัว ชุมชน และความต้องการของสังคม ซึ่งข้อมูลความจำเป็นเหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานเบื้องต้น ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกเนื้อหาวิชา และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ในมาตรา 27 วรรคสอง ที่สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2552,น.3) ได้กล่าวถึง แนวทางที่ทำให้การจัดทำหลักสูตรการศึกษาประสบความสำเร็จ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ความต้องการของชุมชน และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แต่เนื่องด้วยวิธีการทำงานร่วมกันของสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายยังขาดทักษะการทำงานร่วมกัน ภาคีเครือข่ายเป็นเพียงผู้สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ส่งผลเชิงลบต่อคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้นการใช้กระบวนการภาคีเครือข่ายซึ่งมีลักษณะสำคัญคือการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษา ในการส่งเสริมความร่วมมือ แลกเปลี่ยนข่าวสาร ระหว่างกัน และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของภาคีเครือข่ายความสัมพันธ์ โดยการเข้ามามีบทบาทโดยสมัครใจ มีความเท่าเทียมกัน ดังที่ ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์ (2551,น.7) กล่าวถึง ภาคีเครือข่ายว่าเป็นการประสานงานรูปแบบหนึ่งที่เชื่อมโยงการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเองที่มีความคิด มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกัน ประสานงานหรือร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้นๆ โดยยึดหลักการการทำงานร่วมกัน มีความเคารพซึ่งกันและกัน มากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ ซึ่งลักษณะสำคัญดังกล่าวจะช่วยทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมกับนักเรียนตามบริบท และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น พร้อมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย โรงเรียนหรือสถานศึกษามีหน้าที่โดยตรงต้องให้ความสำคัญและถือเป็น โจทย์ใหญ่ที่จะต้องดำเนินการ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาโดยการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วม และมีบทบาทในการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร รวมถึงการทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นไปตามความเหมาะสมของบริบทในสังคมซึ่งมีความหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมชนกลุ่ม

น้อยหรือผู้พูดภาษาถิ่น คนต่างคำว ความรู้และความสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่น เช่น ประเพณี ภาษา ความเชื่อ การทำมาหากิน และวิถีชีวิต เพื่อสร้างความเข้าใจดีต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีความสุข

ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าวผู้วิจัย จึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียน โดยใช้กระบวนการภาคีเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรายวิชาเพิ่มเติมอาเซียนศึกษาสำหรับพหุวัฒนธรรม โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามคู่มือหลักสูตรอาเซียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, น.21) ได้กำหนดไว้และให้เหมาะสมกับบริบท ความต้องการของท้องถิ่นและสังคม เพื่อทำให้นักเรียนได้เข้าใจการศึกษาสู่โลกของการทำงานด้านต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ประโยชน์ของการเรียนรู้อย่างแท้จริงในชีวิตประจำวัน โดยการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพผ่านการประเมินความเหมาะสมด้วยกระบวนการภาคีเครือข่าย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ในท้องถิ่นและชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

2. คำถามการวิจัย

2.1 หลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนโดยใช้กระบวนการภาคีเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีองค์ประกอบอะไรบ้าง

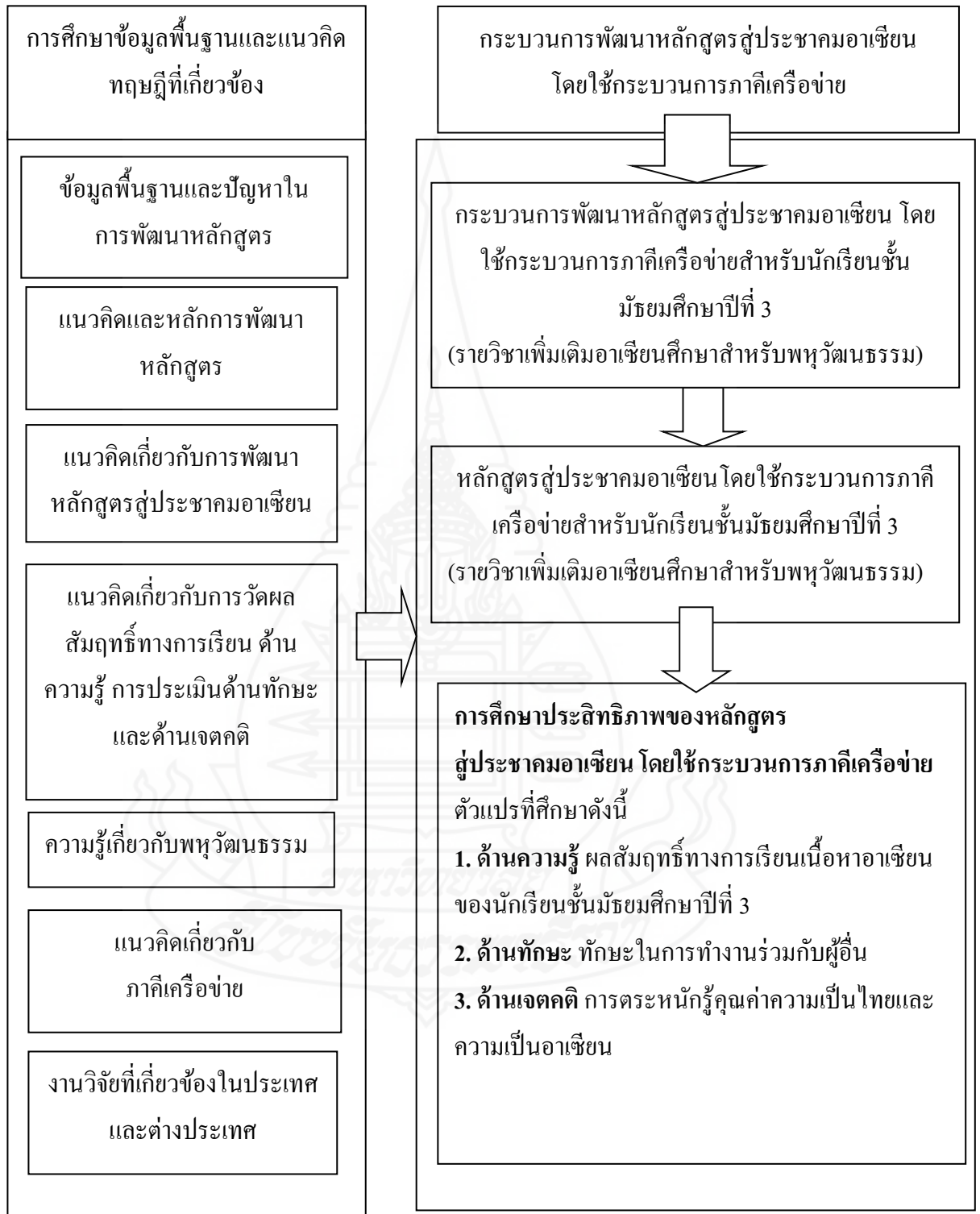
2.2 ประสิทธิภาพของหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนโดยใช้กระบวนการภาคีเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลที่เกิดกับนักเรียนเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนโดยใช้กระบวนการภาคีเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนโดยใช้กระบวนการภาคีเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ประชากร ได้แก่

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 จำนวน 1,232 คน

5.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองไคร้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 27 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

5.3 ตัวแปรต้น คือ การนำหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนโดยใช้กระบวนการภาคีเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาเพิ่มเติม อาเซียนศึกษาสำหรับพหุวัฒนธรรม จำนวน 4 หน่วย เวลาเรียน 20 ชั่วโมง ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

5.4 ตัวแปรตาม คือ

5.4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เกี่ยวกับเนื้อหาอาเซียน

5.4.2 ผลการประเมินด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5.4.3 ผลการประเมินด้านเจตคติในการตระหนักรู้คุณค่าความเป็นไทยและความเป็นอาเซียน

5.5 ระยะเวลาในการดำเนินการ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 ภาคเรียน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 หลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียน หมายถึง มวลประสบการณ์และเนื้อหาที่เน้นการพัฒนาให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้มีความรู้ เกี่ยวกับอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียนร่วมกับภาคีเครือข่าย ซึ่งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน หมายถึง ประชาชนแต่ละประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกัน ซึ่งหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน มีความสามารถด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีเจตคติที่ดีในการตระหนักรู้คุณค่าของความเป็นไทยและความเป็นอาเซียน

6.2 กระบวนการภาคีเครือข่าย หมายถึง ความร่วมมือกันของคนในสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความ ต้องการบางอย่างร่วมกัน โดยมีขั้นตอนการทำงานของกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนขององค์กร ภาครัฐและเอกชนที่มีความรู้ด้านการศึกษา และมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และคุณสมบัติของ

นักเรียน ที่จะก้าวสู่ประชาคมอาเซียน มีทัศนคติ มุมมอง ความคิด และแสดงความคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 11 ภาติเครือข่าย ได้แก่ 1) ภาติเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา 2) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ 3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา 5) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 6) สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา 7) ภาติธุรกิจ เจ้าของสถานประกอบการ 8) องค์กรเอกชน 9) องค์กรวิชาชีพ 10) สมาคมผู้บริหารโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 11) สมาคมครูผู้สอนจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนเริ่มจากการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน

6.3 พหุวัฒนธรรม หมายถึงความคิด ความเชื่อของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ชนกลุ่มน้อยหรือผู้พูดภาษาถิ่น คนต่างด้าว ความรู้และความสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่น เช่น ประเพณี ภาษาความเชื่อ การทำมาหากิน และวิถีชีวิต เพื่อสร้างความเข้าใจดีต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีความสุข

6.4 การพัฒนาหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนโดยใช้กระบวนการภาติเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง กระบวนการจัดมวประสภารณ์สาระการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมอาเซียนศึกษาสำหรับพหุวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน โดยได้นำเอากระบวนการภาติเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

6.5 ประสิทธิภาพของหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนโดยใช้กระบวนการภาติเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง ผลจากการใช้หลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนโดยใช้กระบวนการภาติเครือข่ายสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เกี่ยวกับความรู้เนื้อหาอาเซียน เปรียบเทียบผลการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน การประเมินทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นของนักเรียนโดยครูผู้สอน และการประเมินเจตคติในการตระหนักรู้คุณค่าของความเป็นไทยและความเป็นอาเซียน โดยนักเรียนประเมินตนเอง

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เป็นแนวทางในการสนับสนุนให้โรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

7.2 ครูได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสู่ประชาคมอาเซียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

7.3 เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาและชั้นเรียนอื่นๆ

